

**המזכירות הפדגוגית
האגף לתכנון ולפיתוח תכניות לימודים**

**מטרות ומוקדי הלימוד לעולים חדשים הלומדים בחינוך הממלכתי וממלכתי דתי
שתי יחידות חובה**

כתיבה:

לחינוך הממ'

ד"ר עדנה אלעזרי, מפקחת תחום היסטוריה ממ', האגף לתכ"ל

חנה אדן, מרכזת אשכול חברה, האגף לתכ"ל

מיכאל ירון, מפמ"ר להיסטוריה ממ'

מרים עופר, מדריכה להיסטוריה ממ'

לחינוך הממ"ד

מלכה כץ, מפקחת תחום היסטוריה ממ"ד, האגף לתכ"ל

שרה וידר מפמ"ר להיסטוריה ממ"ד

אביגיל וייס, מדריכה להיסטוריה ממ"ד

המזכירות הפדגוגית
האגף לתכנון ולפיתוח תכניות לימודים
השורות הצבועות הן התוספות הנדרשות לביה"ס הממ"ד

תקופה ראשונה : הלאומיות בישראל ובעמים- ראשית הדרך עד 1920

פרק ראשון: מהי לאומיות?

מטרות

הבנת משמעות הלאומיות על מרכיבי השונים:

1. התלמידים יבינו מהם מרכיבי הלאומיות.
2. התלמידים יבחינו בין שני טיפוסים הלאומיות: לאומיות אתנית ולאומיות פוליטית.
3. התלמידים יבינו מאפיינים של תנועות לאומיות.
4. התלמידים יבינו את הגורמים לצמיחת התנועות הלאומיות.

תכנים

1. מרכיביה העיקריים של תופעת הלאומיות המודרנית ומאפייני התנועות הלאומיות כפי שהתגבשו באירופה במאה ה-19.
2. הגורמים לצמיחתן ולגיבושן של התנועות הלאומיות.

פרק שני: התעוררות התנועה הלאומית היהודית:

מטרות

התלמידים יבינו את הנסיבות ודרכי התגבשותה של התנועה הלאומית-היהודית-

הציונית.

1. התלמידים יכירו את רעיונותיהם של הרב קלישר, הרב אלקלעי ומשה הס שהופיעו בראשית שנות ה-60 של המאה ה-19 ובינו מדוע הם מכונים "מבשרי הציונות".
2. התלמידים יבינו את פעלו ותרומתו של ב.ז. הרצל לבניית התנועה הציונית.
3. התלמידים יבינו גישות של זרמים ציוניים בתחום של תרבות, דמות החברה ודרכי הפעולה להשגת היעדים ואת ההבדלים ביניהם.
4. התלמידים יבינו את הרקע להקמת הציונות הדתית.

תכנים

1. רעיונות לאומיים אצל מבשרי הציונות: הרב קלישר, הרב אלקלעי ומשה הס.
2. הגורמים לצמיחתה ולהתארגנותה של הציונות כתנועה לאומית של העם היהודי.
3. תרומתו של הרצל לבניית התנועה הציונית ("מדינת היהודים", "תוכנית באזל" והקמת מסגרות למימושה ופעילות מדינית).
4. הגישות הציוניות השונות בשאלת מטרת התנועה הציונית, הדרכים להשגת היעדים והיכוח על שאלת דמות החברה שתבנה בארץ ישראל. כולל הציונות הדתית: הרב ריינס והקמת המזרחי.

המזכירות הפדגוגית האגף לתכנון ולפיתוח תכניות לימודים

פרק שלישי: רציפות הישוב היהודי בארץ ישראל

מטרות

1. התלמידים ידעו שמאז תקופת המקרא הייתה רציפות של ישוב יהודי בארץ-ישראל .
2. התלמידים ידעו שלאורך הדורות התקיימה זיקה בין יהודי הגולה וארץ-ישראל
3. יבינו שהרצון למדינה יהודית בארץ ישראל נבע מהקשר לארץ ישראל שקיים במסורת היהודית לאורך הדורות.

תכנים

1. רציפות היישוב היהודי בארץ-ישראל לאורך הדורות מאז תקופת המקרא.
2. ביטויי הזיקה בין יהודי הגולה לארץ ישראל, (העליות לארץ, "זכר לחורבן"...) ומשמעות שמירת הקשר הנובעת מהמסורת היהודית.

פרק רביעי: דפוסי הגשמה של הלאומיות היהודית בגולה ובארץ ישראל

מטרות

1. התלמידים יכירו את דפוסי הפעולה של התנועה הציונית באירופה ויבינו את תרומתם לקידום מטרות התנועה.
2. התלמידים יבינו את תהליך הנחת היסודות לבניית הבית הלאומי היהודי בארץ ישראל עד 1914 ויבינו מדוע הם מהווים יסוד בבניית הבית הלאומי בארץ-ישראל.
3. התלמידים יכירו את ההבדלים בין עולי "העליה הראשונה" לבין הישוב הישן
4. התלמידים יכירו את הקשיים עמם התמודדו תושביה היהודים של א"י בתקופת מלחמת העולם הראשונה.
5. התלמידים יכירו את הצהרת בלפור, יבינו את חשיבותה לתנועה הציונית וכיצד קיבלו אותה הציונים, היהודים המשתלבים בחברה הסובבת והערבים..

תכנים

1. דפוסי פעולה של התנועה הציונית בגולה (אגודות ציוניות, "המוסדות הציוניים", תרבות ציונית, מסגרות לעלייה והכשרה) ותרומתן לביסוס התנועה הציונית.
2. דפוסי הפעילות הציונית בא"י עד לימי מלחמת העולם ה-1. (ישוב ישן, העליות, מפת ההתיישבות, צורות התיישבות חדשות, הקמת מסגרות פוליטיות, ביטחוניות, חינוכיות ותרבותיות בארץ ישראל, אישים וארגונים מסייעים לבניין הבית הלאומי: רוטשילד, המשרד הארצישראלי).
3. התנועה הציונית והיישוב היהודי בארץ ישראל בימי מלחמת העולם ה-1: ההתלבטות בשאלת התמיכה באחד הצדדים, קשיי היישוב ודרכי התמודדותו, "הצהרת בלפור" – (תוכנה והקשיים העולים מניסוחה, האינטרסים של בריטניה במתן ההצהרה).

המזכירות הפדגוגית האגף לתכנון ולפיתוח תכניות לימודים

פרק המישי - סיכום

מטרה

התלמידים יבינו את קווי הדמיון וקווי השוני בין התנועה הלאומית-היהודית לתנועות לאומיות של עמים אחרים ואת ייחודה של התנועה הציונית.

תכנים

ייחודה של התנועה הציונית בראשית דרכה – קווי דמיון וקווי שוני בין התנועה הציונית לבין תנועות לאומיות אחרות באירופה, במאה ה-19.

תקופה שנייה : בין שתי מלחמות העולם (1920-1939)

פרק ראשון: אירופה ארצות אגן הים התיכון וארצות הברית בין שתי מלחמות עולם

מטרות

1. התלמידים יכירו את 14 הנקודות של וילסון ואת הסדרי השלום העיקריים שנקבעו לאחר מלח"ע הראשונה ויבינו את השפעתם על השינויים שחלו במפה המדינית של אירופה והמזרח התיכון.
2. התלמידים יבינו את הקשיים בגיבושן של מדינות הלאום באירופה בין שתי מלחמות העולם.
3. התלמידים יכירו את התהליכים המרכזיים שהתרחשו בארה"ב בין שתי מלחמות העולם.

תכנים

1. סיום המלחמה והסדרי השלום.
2. השינויים העיקריים שחלו במפה המדינית של אירופה ושל המזרח התיכון (כולל שיטת המנדטים).
3. הקמת מדינות חדשות לאחר מלח"ע ה-1. (נסיבות, קשיים, הישגים כולל שאלת המיעוטים לאחר מלחמת העולם הראשונה).
4. מבט על המתרחש באותם שנים "מעבר לים", (ארה"ב- שנות ה-20, מדיניות הבדלנות, המשבר הכלכלי וההתמודדות עימו).

פרק שני: היהודים בין שתי מלחמות העולם

מטרות

1. התלמידים יכירו את מפת התפוצה היהודית בעולם בין שתי מלחמות העולם.
2. התלמידים יכירו את מעמדם וזכויותיהם של היהודים בארצות השונות ואת מערכת היחסים עם חברת הרוב, כפי שבאים לידי ביטוי בקהילות שונות.

המזכירות הפדגוגית האגף לתכנון ולפיתוח תכניות לימודים

תכנים

מפת התפוצה היהודית והיחסים בין היהודים למדינה בה חיו ולחברת הרוב (מעמד משפטי, כלכלה, חברה, ...) תוך דוגמאות מקהילות שונות (ארופה, אגן הים התיכון וארה"ב).

פרק שלישי: בניין הבית הלאומי היהודי בארץ ישראל בין שתי מלחמות העולם

מטרות

1. התלמידים יכירו את כתב המנדט ויבינו את חשיבותו ותרומתו לבניין הבית הלאומי.
2. התלמידים יכירו את דרך בניין הבית הלאומי בין שתי מלחמות העולם ויבינו את הגורמים המסייעים והגורמים המעכבים בתהליך זה.
3. התלמידים יכירו את ההתיישבות הדתית יבינו את מניעיה ואת הצורך בהתארגנות נפרדת של

החלוץ הדתי.

4. התלמידים יבינו את התפתחותה של התנועה הלאומית הפלסטינאית בין שתי מלחמות העולם.
5. התלמידים יבינו את הוויכוח ביישוב היהודי בשאלת התגובה הראויה להתקפות הערבים על היישוב היהודי. (סיכויים וסיכונים).
6. התלמידים יבינו את המדיניות המשתנה של בריטניה בשאלת א"י בשנים 1936-1939.
7. התלמידים יבינו את תגובות היהודים והערבים להמלצות ועדת פיל.
8. התלמידים יכירו את תוכנו של הספר הלבן השלישי ויבינו מדוע כונה ספר זה בפי היישוב "ספר המעל".
9. התלמידים יבינו כיצד נערך היישוב בימי מלחמת העולם השנייה לקראת הקמת מדינה ואת הקשיים עמם התמודד בתחומים השונים.

תכנים

חלק א': בניין הבית הלאומי היהודי ויחסי יהודים, ערבים ובריטים בשנות ה-20

1. כתב המנדט ודרך בניין הבית הלאומי בשנות העשרים: הסיבות לעלייה, מאפייני העולים וההישגים בתחומים: התיישבות חקלאית ועירונית, מסגרות חברתיות, כלכליות ופוליטיות וכינון המוסדות הלאומיים.

החלוץ הדתי, הקמת המסגרת הארגונית לפועל הדתי "הפועל המזרחי", התיישבות דתית

המושב הדתי והקיבוץ הדתי בשנות ה-30.

2. מאורעות תרפ"א, תרפ"ט, גורמיהן והשפעתם על היחסים בין יהודים ערבים ובריטים.
3. הנסיגה ההדרגתית של בריטניה מהתחייבויותיה, כפי שבאה לידי ביטוי בספרים הלבנים הראשון והשני.

חלק ב': שנות ה-30 בארץ ישראל – המשך בניין הבית הלאומי ויחסי יהודים, ערבים ובריטים:

1. העלייה ודרכי ארגונה – סיבות לעלייה, מאפייני העולים, דרכי התיישבות, כלכלה ותרבות.
2. המרד הערבי – הגורמים ומטרות המרד, דרכי המאבק נגד הבריטים ונגד היישוב היהודי.
3. היערכות היישוב היהודי בתחומים: ביטחון, התיישבות וכלכלה.
4. הוויכוח בשאלת דרכי התגובה כלפי הערבים: "הבלגה" – "התקפה" (סיכויים וסיכונים).

המזכירות הפדגוגית האגף לתכנון ולפיתוח תכניות לימודים

5. מדיניות בריטניה בשאלת איי בשנים 1936-1939: דיכוי המרד הערבי, ועדת פיל, תגובת היהודים והערבים להמלצות ועדת פיל, השינוי במדיניות הבריטית מתמיכה בהצעת החלוקה עד לפרסום הספר הלבן השלישי.

6. היערכות הישוב היהודי והתנועה הציונית לחיזוק הבית הלאומי לקראת מדינה בימי מלחמת העולם השנייה.

תקופה שלישית: טוטליטריזם, גרמניה הנאצית, מלחמת עולם שנייה

והשואה

פרק ראשון: המשטר הטוטאליטרי

מטרה

התלמידים יכירו את המאפיינים של משטר טוטאליטרי בעזרת דוגמאות מברה"מ, ו/או ספרד, אטליה ויבינו את ייחודו.

תכנים

המאפיינים של משטר טוטאליטרי בעזרת דוגמאות מברה"מ, ו/או ספרד, אטליה.

פרק שני : גרמניה מדמוקרטיה לנאציזם (1933-1939):

מטרות

1. התלמידים יכירו את האידיאולוגיה הנאצית ויבינו את מרכזיות השאלה היהודית בה.
2. התלמידים יבינו את הגורמים והנסיבות לעליית הנאצים לשלטון.
3. התלמידים יבינו את דרך בניין המשטר הנאצי וביסוסו בשנים 1933-1939.
4. התלמידים יכירו את דרכי ההתמודדות של הנהגת יהודי גרמניה עם המדיניות שנכפתה עליהם ויבינו מדוע הגיבו כך.
5. התלמידים יכירו תגובות בעולם כלפי המדיניות האנטי יהודית ברייך השלישי.
6. התלמידים יבינו את היעדים של מדיניות החוץ הגרמנית ואת הצעדים שנקטה גרמניה למימוש יעדים אלה.
7. התלמידים יבינו את מדיניות הפיוס של בריטניה וצרפת ואת הגורמים לנקיטת מדיניות זו.

תכנים

1. האידיאולוגיה הנאצית ומרכזיות השאלה היהודית בה.
2. הסבר הגורמים והנסיבות לעליית הנאצים לשלטון.
3. גרמניה מדמוקרטיה לנאציזם – השתלטות המפלגה הנאצית על מוסדות המדינה ובניית המשטר הנאצי בשנים 1933-1939. (סעיף זה כולל גם את המדיניות כלפי היהודים).
4. דרכי ההתמודדות של הנהגת יהודי גרמניה עם המדיניות שנכפתה על היהודים.
5. תגובות בעולם כלפי המדיניות האנטי יהודית ברייך השלישי בשנים 1933-1939.
6. תוקפנות ופיוס בשנות השלושים:

המזכירות הפדגוגית האגף לתכנון ולפיתוח תכניות לימודים

- א. מטרות מדיניות החוץ של גרמניה.
- ב. הצעדים התוקפניים שנקטה גרמניה משנת 1933 ועד לפרוץ מלחמת העולם השנייה.
- ג. מדיניות הפיוס – ביטוייה, מדוע נקטו בריטניה וצרפת במדיניות זו?
- ד. הסכם ריבנטרופ-מולוטוב, תוכנו והסיבות לחתימתו.

פרק שלישי: השנתיים הראשונות במלחמת העולם השנייה והמדיניות כלפי היהודים

מטרות

1. התלמידים יכירו את מפת הכיבושים של גרמניה העיקריים בחזיתות השונות באירופה ויבינו את הסיבות לניצחון גרמניה בשנתיים הראשונות למלחמה.
2. התלמידים יבינו את רעיון "הסדר החדש" ואת הצעדים שנקטו הנאצים בתקופת מלה"ע השנייה כדי לקדם את מימושו.
3. התלמידים יכירו את מדיניות הנאצים כלפי היהודים בשטחים הכבושים עד תחילת "הפתרון הסופי".
4. התלמידים יבינו את הדילמות, הקשיים ודרכי ההתמודדות של היהודים עם המציאות הקשה שנכפתה עליהם בעקבות הכיבוש הנאצי (עד ל"פתרון הסופי").
5. התלמידים יבינו את הקושי של היהודי הדתי שומר המצוות בתקופת השואה ואת מסירות הנפש על שמירת ערכי הדת.

תכנים

1. המהלכים הצבאיים העיקריים בחזיתות השונות באירופה עד לקיץ 1941 והסברים שונים לניצחון גרמניה בשנתיים הראשונות למלחמה.
2. "הסדר החדש" – רעיון "הסדר החדש" והצעדים שנקטו הנאצים בתקופת המלחמה כדי לקדם את מימושו.
3. השואה – עד לתחילת ביצוע "הפתרון הסופי": המדיניות הנאצית כלפי היהודים בשטחים הכבושים:
 - א. איגרת הבזק של היידריך.
 - ב. המדיניות כלפי היהודים עד להעברתם לגטו.
 - ג. הגטאות – מטרת הקמתם, אופן ניהולם, והפיקוח עליהם.
 - ד. חיי היהודים תחת משטר כפייה - דרכי ההתמודדות של היהודים עם המציאות הקשה בגטאות, "קידוש החיים" וביטוייו בחיי היום-יום, היודנראט – תפקידיהם, פעילותם וקשייהם, תנועות הנוער ופעולותיהם, נתיבי בריחה וחיפוש מסתור.

התמודדות היהודי הדתי עם שמירת המצוות – שו"ת בתקופת השואה.

פרק רביעי: התרחבות המלחמה ו"הפתרון הסופי"

מטרות

1. התלמידים יבינו את משמעות הפיכת המלחמה למלחמה עולמית והשלכותיה.
2. התלמידים יבינו כיצד מסבירים את הקשר בין תחילת ההשמדה לפלישה לברח"מ.

המזכירות הפדגוגית האגף לתכנון ולפיתוח תכניות לימודים

3. התלמידים יכירו את השלבים השונים בביצוע "הפתרון הסופי".
4. התלמידים יכירו את מטרות כינוסה של ועידת ואנזה, משתתפיה ויבינו את החלטותיה ומשמעותן.
5. התלמידים יכירו את יחס האוכלוסיות ליהודים בארצות הכיבוש ויבינו את הגורמים ליחס זה.
7. התלמידים יכירו דפוסי הצלה כמו: יהודי דנמרק, יהודי בולגריה, "סחורה תמורת דם".
6. התלמידים יכירו פעולות עזרה והצלה של יהודים למען יהודים באירופה הכבושה ויבינו את הקשיים שהיו כרוכים בכך.
7. התלמידים יכירו את הפעולות וניסיונות ההצלה של היישוב בא"י ויבינו מדוע זה היה "מעט מידי ומאוחר מידי".
8. התלמידים יבינו את העמדות של ממשלות וארגונים בינלאומיים בעולם החופשי בשאלת מתן עזרה ליהודים.
9. התלמידים יכירו את דרכי הלחימה של היהודים במסגרות השונות ויבינו את הלבטים והקשיים עימם היו צריכים להתמודד בכל אחת מהמסגרות.
10. התלמידים יכירו את הקרבות שהביאו למפנה במלחמה והובילו להכנעת גרמניה.
11. התלמידים יבינו את השיקולים להטלת הפצצות על יפן.
12. התלמידים יבינו את הקשיים עמם התמודדו היהודים ששרדו את המלחמה, דרכי ההתמודדות, ואת ההבדל בין פליטים לבין עקורים בתום המלחמה.

תכנים

1. המלחמה העולמית והפתרון הסופי יוני 1941 - 1945:

- א. הרחבת המלחמה לחזיתות נוספות: הפלישה לבריה"מ והצטרפות ארה"ב למלחמה.
- ב. הקשר בין תחילת ההשמדה למלחמה בברית המועצות, והשלבים בביצוע "הפתרון הסופי".
- ג. ועידת ואנזה – מטרת כינוסה, משתתפי הוועידה, נושאים שהועלו בה וחשיבות הוועדה.
- ד. יחס האוכלוסייה ליהודים בארצות הכיבוש והגורמים לכך. ("העומדים מהצד", משתפי פעולה, "חסידי אומות העולם", נסיונות הצלה)
- ה. המאבק להישרדות בגטאות- לבטים ודילמות של ההנהגה היהודית בעקבות דרישות הנאצים, תנועות הנוער ופעולותיהם.
- ו. מרד בגטאות – מי יהיו המורדים? מה היו מטרות המרד? קשיי התארגנות, לבטים, דילמות של המורדים, ייחודו של המרד בגטו ורשה לעומת מרידות בגטאות אחרים.
- ז. הצטרפות יהודים לפרטיזנים - הלבטים אם ומתי לצאת מהגטו והקשיים בהצטרפות לפרטיזנים.
- ח. יהודים במחנות הריכוז והמאבק להישרדות.
- ט. מרידות במחנות ההשמדה – מטרות וקשיים.
- י. לוחמים יהודים בצבאות בעלות הברית.
- יא. יחס האוכלוסייה בארצות הכיבוש ויחס ממשלות בעולם החופשי אל היהודים בזמן ביצוע 'הפתרון הסופי'
 - יחס האוכלוסייה בארצות הכיבוש לגורל היהודים.
 - חסידי אומות עולם – ייחודם ופועלם.

המזכירות הפדגוגית האגף לתכנון ולפיתוח תכניות לימודים

- יב. עמדת ממשלות בעולם החופשי – ארה"ב ובריטניה לשאלת הצלת יהודים בתקופת ביצוע הפתרון הסופי.
- יג. ניסיונות הצלה – יהודי דנמרק, יהודי בולגריה, מו"מ על 'סחורה תמורת דם'.
- יד. עמדת הצלב האדום ועמדת האפיפיור בשאלת העזרה ליהודים ויחס כנסיות מקומיות לשאלת העזרה ליהודים.
- טו. יהודים מצילים יהודים באירופה הכבושה :
- טז. פעולות עזרה וניסיונות הצלה של היישוב היהודי בארץ-ישראל .

2. המפנה במלחמה, סיומה ושאלת הפליטים והעקורים.

- א. קרבות המפנה ומהלכי בעלות הברית שהביאו לתבוסת גרמניה ולהכנעת יפן.
- ב. שלבים אחרונים בביצוע הפתרון הסופי: השמדת יהודי הונגריה (1944) ו"צעדת המוות".
- ג. סיום מלחמת העולם השנייה והמניעים להטלת פצצות האטום (כניעת גרמניה ויפן).¹
- ג. פליטים ועקורים – השיבה הביתה - אל מי ולאן, תנועת הבריחה ומחנות העקורים.

תקופה רביעית: בונים מדינה במזרח התיכון

פרק ראשון: הערכות היישוב היהודי והתנועה הציונית בימי מלחמת העולם השנייה

מטרות

1. התלמידים יכירו את תכנית בילטמור ויבינו את החידוש בתוכנית זו.
2. התלמידים יכירו את התחומים השונים בהם התבסס היישוב היהודי בארץ-ישראל בזמן מלחמת העולם השנייה.

תכנים

1. תכנית בילטמור, תוכנה ובמה היא מבטאת שינוי במדיניות הציונית.
2. ביסוס הבית הלאומי היהודי בארץ-ישראל בזמן מלחמת העולם השנייה.

פרק שני: המאבק של היישוב היהודי להקמת המדינה בשנים 1945-1949

מטרות

1. התלמידים יבינו את עמדות בריטניה וארה"ב בשאלת הפליטים והעקורים ובשאלת ארץ ישראל.
2. התלמידים יכירו את דרכי המאבק של היישוב היהודי כלפי המדיניות הבריטית, (העפלה, התיישבות ומאבק צבאי).
3. התלמידים יבינו את הנסיבות הבינלאומיות שהביאו להחלטת האו"ם בכ"ט בנובמבר 1947 ויכירו את התגובות בקרב העולם היהודי והערבי להחלטה זו.
4. התלמידים יכירו את מאפייני מלחמת העצמאות בשלב א' ויבינו את המפנה בתוכנית ד'.
5. התלמידים יבינו את העמדות השונות שהיו בקרב הנהגת היישוב בנוגע למועד על הכרזת הקמת המדינה.

¹ בפרק זה יש להציג גם את הקשר בין תום המלחמה העולמית לראשית "המלחמה הקרה".

המזכירות הפדגוגית האגף לתכנון ולפיתוח תכניות לימודים

6. התלמידים יבינו את הסיבות להקמת צה"ל כצבא ממלכתי ולפירוק המחתרות.
7. התלמידים יכירו את תוצאות מלחמת העצמאות והסכמי שביתת הנשק ויבינו את הבעיות שנסארו לא פתורות, (בעיית הפליטים, בעיית מקורות המים, אזורים מפורזים).

תכנים

1. עמדת בריטניה וארה"ב בשאלת הפליטים-העקורים ובשאלת ארץ ישראל (עמדת בוויין, דוח הריסון, הוועדה האנגלו-אמריקנית)
2. המאבק בבריטים: מאבק בתחום העפלה, פעולות התיישבות ומאבק צבאי.
3. העברת שאלת ארץ ישראל לאו"ם, הדיון באו"ם – עמדת המעצמות (השפעת המלחמה הקרה על עמדת המעצמות בדיון באו"ם), החלטת האו"ם בכ"ט בנובמבר 1947 והתגובות לה בקרב העולם היהודי והערבי.
4. מלחמת העצמאות שלב א' (הכוחות הלוחמים, מוקדי הלחימה והמפנה – תוכנית ד').
5. ההכרזה על הקמת המדינה, שיקולים – סיכויים וסיכונים, הקמת צה"ל ופירוק המחתרות.
6. קרבות עשרת הימים והמבצעים האחרונים, הסכמי שביתת הנשק והיווצרות בעיית הפליטים הפלסטיניים.

פרק שלישי: המזרח התיכון

מטרות

1. התלמידים יכירו את מגמות האיחוד ומגמות הפיצול בעולם הערבי ויבינו את השפעת תהליך הדה קולוניזציה והשפעת המלחמה הקרה על מגמות אלה.
2. התלמידים יכירו את מדיניות הפנים ומדיניות החוץ של נאצר.
3. התלמידים יבינו את השפעת תהליכי הדה-קולוניזציה, ביסוס הלאומיות הערבית במדינות ערב ובצפון אפריקה והקמת מדינת ישראל על מצב היהודים בארצות אלה בשנות החמישים.

תכנים

1. שנות העיצוב של המזרח התיכון: מגמות איחוד ומגמות פיצול בעולם הערבי, תהליך הדה קולוניזציה והשפעת המלחמה הקרה על מגמות אלה.
2. משטר, חברה ומדיניות החוץ במצריים (שנות ה-50 וה-60).
3. השפעת תהליכי הדה-קולוניזציה, ביסוס הלאומיות הערבית במדינות ערב ובצפון אפריקה והקמת מדינת ישראל על היהודים בארצות אלה.

פרק רביעי: מדיניות הביטחון ומלחמות ישראל

מטרות

- התלמידים יכירו את הגורמים לפרוץ כל אחת מהמלחמות (סיני, ששת-הימים, יום הכיפורים) ויבינו את השפעת תוצאות כל אחת מהן על המזרח התיכון בכלל ועל מדינת ישראל בפרט.

תכנים

המזכירות הפדגוגית האגף לתכנון ולפיתוח תכניות לימודים

1. הבעיות הלא פתורות בעקבות מלחמת העצמאות, שאלת הביטחון השוטף והבטחון הבסיסי (תופעת ההסתננות ופעולות התגמול).
2. **מלחמת סיני** – גורמים, מעורבות המעצמות, תוצאות והשפעות המלחמה.
3. **מלחמת ששת הימים** – הגורמים והנסיבות שהובילו למלחמה, תוצאות והשפעות המלחמה.
4. **מלחמת יום הכיפורים** – ההפתעה – הגורמים, התוצאות והשפעות המלחמה.
5. מבט על- סיכום: תמורות ביחסי ישראל ומדינות ערב, ועידות והסכמי שלום.

פרק המישי: עלייה קליטה ועיצוב "פני" החברה בישראל

מטרות

1. התלמידים יכירו את הגורמים לעליות למדינה בשני העשורים הראשונים ויבינו את הקשיים בתהליך קליטת העולים בארץ.
2. התלמידים יבינו את משמעות מדיניות "כור ההיתוך והשפעתה על ציבור העולים.
3. התלמידים יבינו את השוני בין "חברה רב תרבותית" לרעיון של "כור ההיתוך" ויכירו ביטויים שונים של "רב תרבותיות" בחברה בישראל בחיי היום יום.
4. התלמידים יכירו דרכים לשימור זיכרון השואה במדינת ישראל ויבינו את מרכזיות זיכרון השואה בישראל ואת התמורות שחלו ביחס החברה הישראלית לשואה ואת הגורמים לשינוי זה.
5. התלמידים יבינו את מורכבות הקשר בין מדינת ישראל והתפוצות.

תכנים

1. העלייה והקליטה בשנות ה-50 וה-60 :
 - א. ארצות המוצא של העולים, גורמי העלייה, ממדי העלייה ודרכי ארגון העלייה.
 - ב. תהליך קליטת העולים – הקשיים, הדרכים והגורמים שהשפיעו על דרכי הקליטה (כולל אירועי ואדי סאליב – יולי 1959, משמעותם והשפעתם).
2. מדיניות כור ההיתוך ביטוייה והשפעתה על ציבור העולים .
3. "מכור היתוך לחברה רב תרבותית" וביטוייו השונים בחברה בישראל בחיי היום יום, (בסעיף זה יש לתת מידע גם על המשך גלי העלייה למדינת ישראל).
4. עיצוב זיכרון השואה: דרכים לשימור זיכרון השואה, התמורות ביחס החברה הישראלית לשואה, משפט אייכמן והשפעתו על יחס החברה הישראלית לשואה.
5. יחסי ישראל והתפוצות קשרי גומלין בין ישראל והתפוצות.